

MEDIASAVODXONLIK VA UNING SOHADA TUTGAN O'RNI

Safaraliyeva Saodatxon Oybekjon qizi

*(Qo'qon Davlat Universiteti Xorijiy
filologiya fakulteti 1-kurs talabasi)*

Annotatsiya. Ushbu maqolada mediasavodxonlik tushunchasi, uning mazmun-mohiyati va zamonaviy jamiyatdagi o'rnini yoritib berilgan. Maqolada axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi sharoitida har bir insonning media manbalarni to'g'ri tahlil qilish, tanqidiy fikrlash hamda ishonchli ma'lumotni soxta axborotdan farqlay bilish ko'nikmalarini shakllantirish zarurligi ta'kidlanadi. Shuningdek, mediasavodxonlikning yoshlar tarbiyasi, ta'lim jarayoni va fuqarolik madaniyatini yuksaltirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mediasavodli shaxs jamiyatda faol, mas'uliyatli va ongli qarorlar qabul qila oladigan fuqaro sifatida shakllanadi.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, axborot, tanqidiy fikrlash, ta'lim, madaniyat, axborot xavfsizligi.

Annotation. This article explores the concept of media literacy, its essence, and its significance in modern society. It emphasizes the importance of developing individuals' abilities to critically analyze media sources, think independently, and distinguish reliable information from misinformation in an era of rapidly advancing information technologies. The article also examines the role of media literacy in youth education, the learning process, and the development of civic culture. The research findings show that a media-literate person becomes an active, responsible, and conscious citizen capable of making informed decisions in society.

Keywords: media literacy, information, critical thinking, education, culture, information security.

Kirish. Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida axborot oqimi nihoyatda kengayib bormoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, televideniye va boshqa ommaviy axborot vositalari inson hayotining ajralmas qismiga aylanib ulgurgan. Shu sababli, har bir insonning axborotni to'g'ri qabul qilish, tahlil qilish va baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi dolzarb masalaga aylanmoqda. Mediasavodxonlik — bu faqatgina axborotdan foydalanish emas, balki uni tanqidiy fikr orqali anglash, ishonchli va yolg'on ma'lumotlarni farqlay bilish, shuningdek, mas'uliyat bilan media maydonida ishtirok etish madaniyatidir.

Bugungi kunda mediasavodxonlik nafaqat ta'lim sohasida, balki jamiyatning ijtimoiy-siyosiy hayotida ham muhim o'rin egallaydi. Mediasavodli shaxs axborotga

ongli yondashadi, jamiyatdagi voqealarga xolis baho bera oladi hamda manipulyatsiyalarga berilmaslikka harakat qiladi. Shu boisdan, mediasavodxonlikni rivojlantirish har bir insonning zamonaviy hayotdagi muhim ehtiyojlaridan biri hisoblanadi.

Introduction. In today's era of globalization and digital technologies, the flow of information is expanding at an unprecedented rate. The Internet, social networks, television, and other mass media have become an inseparable part of human life. Therefore, it has become increasingly important for every individual to develop the skills to correctly perceive, analyze, and evaluate information. Media literacy is not only the ability to use information but also the capacity to understand it through critical thinking, to distinguish between reliable and false information.

Nowadays, media literacy plays a vital role not only in the field of education but also in the social and political life of society. A media-literate person approaches information consciously, can evaluate events objectively, and strives not to fall victim to manipulation. For this reason, developing media literacy is considered one of the essential needs of modern life and to participate responsibly in the media environment.

Asosiy qism. Media atamasi (lotincha - medium, yani vosita, vositachi, usul) turli ko'rinishdagi kommunikatsiya va axborot vositasini anglatadi. Media tushunchasi mazmuniga axborotni yaratish, nusxalashtirish, tarqatish vositasi hamda mualliflar va ommaviy auditoriya o'rtasida axborot almashinuvining texnik vositalari kiradi. Bugungi kunda media atamasidan OAV yoki mass-media tushunchalarining sinonimi sifatida foydalaniladi. Hozirgi zamon jamiyati taraqqiyotiga medialarning ta'siri yil sayin oshib borib, ular vositasida insonlar atrof-voqelikni ijtimoiy va ruhiy jihatdan anglamoqda va baholamoqda. Zamonaviy medialarning asosiy jihatlari sirasiga tadqiqotchilar kreativlik (yaratuvchanlik, ijodkorlik) va innovatsiyalarni kiritmoqda. Mazkur atamaga aynan shunday tavsif www.edu.jobsmarket.ru saytida keltirilgan. Shu bilan birga boshqa manbalarda ham media istilohiga shu tarzda tavsiflar berilganini koramiz. «Media - ommaviy axborot vositalari, ham keng, ham maxsus auditoriyaga mo'ljallangan ko'ngilochar takliflarni tavsiya etuvchi, yangilik, axborot va reklama axborotini tarqatishga yo'naltirilgan ko'p sonli va serqirra funksiyalarni amalga oshiruvchi kommunikatsiya kanallaridir». Aksariyat hollarda mutaxassislar media atamasi o'zagida aynan ushbu tavsifni ko'radi.

Mediasavodxonlik va axborot madaniyati kursi bir qator vazifalarga ega:

1. Madaniyatning ma'naviy-ramziy va axborot-texnik makoni sifatidavoqelik haqidagi goyalar dinamikasini ochib berish; mumtoz va postklassik falsafiy va madaniy tafakkurda fazilat fenomenining talqinini organish;

2. Axborot madaniyati tushunchasining asosiy ta'riflarini tizimlashtirish, voqelik va voqelikni taqqoslash uchun asosiy parametrlar aniqlash;

3. Madaniyatning etakchi konseptsiyalarini virtual voqelik sifatida tahlil qilish, keyinchalik madaniyatni "axborot madaniyat" konseptsiyasida proektsiyalash uchun ta'riflashga mavjud yondashuvlarni umumlashtirish;

4. "Axborot madaniyat" fenomeni ta'rifini ishlab chiqish, axborot madaniyatning funksiyalari va asosiy xususiyatlarini belgilash;

5. Zamonaviy ijtimoiy-madaniy makonni virtual kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi natijasida yuzaga kelgan o'zgarishlarning asosiy turlarini aniqlash;

Zamonaviy jamiyat axborot va bilimlarga tayanadi. Bugungi kunda media, turli axborot va kommunikatsion texnologiyalarining turli xil shakllarining tez ommalashishi, ularning shaxsiy, iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy hayotimizga o'tkazayotgan tasirini inkor etib bo'lmaydi.

Shu bois insonlarning axborot jamiyati hayotida faol va samarali ishtirok etishi uchun yangi bilim, ko'nikma va ko'rsatmalar zarur. Tez-tez qo'llaniluvchi «savodxonlik» atamasi bugunda «raqamli», «kompyuter», «vizual», «texno-logik», «kommunikatsion» va, albatta, «media» va «axborot» kabi tushunchalar bilan birga qollanilmoqda. Bunday anana mazkur yonalishda izlanishlar olib borilishiga ortib borayotgan qiziqishdan va zamonaviy jamiyatning shiddat bilan o'zgarib borayotganidan dalolat beradi.

Mediasavodxonlik bugungi kunda insonlarning axborot maydonida to'g'ri yo'nalishda harakat qilishini ta'minlaydigan eng muhim ko'nikmalardan biridir. Axborot texnologiyalari rivojlanib, internet tarmog'i hayotning barcha sohalariga kirib borgan sari, har kuni millionlab ma'lumotlar inson ongiga ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun har bir fuqaro nafaqat axborotni iste'molchi sifatida qabul qilishi, balki uni tahlil qilish, manbasini tekshirish va baholash madaniyatiga ega bo'lishi zarur.

Mediasavodxonlik insonda tanqidiy fikrlash, muloqot madaniyati, axborot xavfsizligi va ijtimoiy mas'uliyat kabi fazilatlarini shakllantiradi. Yoshlar orasida mediasavodxonlikni rivojlantirish, ularni yolg'on ma'lumotlar, manipulyatsiyalar, reklama bosimi va zararli kontentdan himoya qilishning eng samarali yo'lidir. Shu bilan birga, ta'lim muassasalarida mediasavodxonlik darslari yoki treninglarini tashkil etish, o'qituvchilar va ota-onalarning bu boradagi bilimni oshirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Mediasavodli shaxs — bu faqat ma'lumotdan to'g'ri foydalanadigan emas, balki uni tanqidiy tahlil qiladigan, jamiyatda ijobiy o'zgarishlar qilishga hissa qo'shadigan, ongli va faol fuqaro demakdir.

Xulosa qilib aytganda, mediasavodxonlik zamonaviy inson uchun zarur hayotiy ko'nikma hisoblanadi. U insonni noto'g'ri axborot, soxta xabarlar va manipulyatsiyalardan himoya qiladi, to'g'ri qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Mediasavodxonlik darajasi yuqori bo'lgan jamiyatda tanqidiy fikrlovchi, mas'uliyatli va faol fuqarolar shakllanadi. Shu bois, mediasavodxonlikni rivojlantirish davlat siyosati, ta'lim tizimi va oilaviy tarbiyaning ajralmas qismi bo'lishi kerak.

Adabiyotlar

1. Art Silverblatt, Donald C. Miller, Julie Smith, Nikole Brown Media Literacy: Keys to Interpreting Media Messages 2014 (4-chi ed.) — Praeger / Bloomsbury
2. W. James Potter Media Literacy (10-chi ed.) yaqin yillarda (editsiyasi yangilangan) — SAGE Publication
3. Renee Hobbs Media Literacy in Action: Questioning the Media 2023 (?) — Rowman & Littlefield Publishers
4. José Gómez Galán (ed.) Media Education and Digital Literacy 2023 — MDPI Books
5. Belinha S. De Abreu, Paul Mihailidis, Alice Y.L. Lee et al. International Handbook of Media Literacy Education 2017 — Routledge